

AGNIESZKA KACZOR¹*Akademia Ignatianum w Krakowie, Polska*ORCID [0000-0002-2574-4757](https://orcid.org/0000-0002-2574-4757)

Zgłoszono: 9.08.2022; recenzowano: 23.10.2022; zaakceptowano do druku: 3.11.2022

PROJEKT EDUKACYJNY W KLASACH I–III W REFLEKSJI STUDENTÓW PEDAGOGIKI

EDUCATIONAL PROJECT IN GRADES I–III IN THE REFLECTION OF STUDENTS OF PEDAGOGY

Abstract: The article discusses the issue of application of an educational project in working with children of early school age.

To answer the question of what qualities of the educational project motivate teachers-to-be to develop skills useful in organizing and carrying out project activities together with children, a three-layer analysis of qualitative data was used. The research in which students of pre-school and early school pedagogy participated was conducted within the framework of the subject-centered/participatory paradigm.

Based on the analysis, it has been determined that the benefits of child development resulting from participation in the educational project, along with the positive impact on the institution's image and the fostering of teacher-student relationships, serve as the primary motivators for aspiring teachers to develop the necessary skills in organizing project activities.

Keywords: educational project, early school pedagogy, cooperation with parents, reflection, early school pedagogy, students

Streszczenie: W artykule poruszono zagadnienie aplikacji projektu edukacyjnego w pracy z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym.

Aby odpowiedzieć na pytanie, jakie walory projektu edukacyjnego motywują adeptów do zawodu nauczyciela do rozwijania umiejętności przydatnych przy organizacji i przeprowadzaniu czynności projektowych wraz z dziećmi, wykorzystano trójwarstwową analizę danych jakościowych. Badania, w których uczestniczyli studenci pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej były prowadzone w ramach paradygmatu podmiotowo-partycypacyjnego.

¹ **Agnieszka Kaczor**, dr; zatrudniona jest na Wydziale Pedagogicznym w Katedrze Badań nad Rodziną w Akademii Ignatianum w Krakowie. Naukowo zajmuje się teorią kształcenia, współpracą rodziny i szkoły oraz pedeutologią. Adres e-mail: agnieszka.kaczor@ignatianum.edu.pl.

W wyniku analizy ustalono, że związane z udziałem w projekcie edukacyjnym korzyści dla rozwoju dziecka oraz jego pozytywny wpływ na wizerunek placówki i budowanie relacji nauczyciel-uczeń to główne czynniki motywujące adeptów do zawodu nauczyciela do rozwijania umiejętności potrzebnych przy organizacji działań projektowych.

Słowa kluczowe: projekt edukacyjny, pedagogika wczesnoszkolna, współpraca z rodzicami, refleksja, studenci

Wprowadzenie

Projekt edukacyjny definiowany przez Mirosława Szymańskiego jako jedna z metod nauczania, bazująca na aktywności własnej uczących się (Szymański 2010) coraz częściej jest wykorzystywany w pracy z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym. Wpływ na jego upowszechnienie w praktyce edukacyjnej niewątpliwie wywarły opracowania obecne w literaturze przedmiotu, wśród których warto wymienić książkę Judy Harris Helm i Lilian Gonshaw Katz opisującą zastosowanie metody projektu w edukacji przedszkolnej (Helm, Katz 2003), publikacje Michaela Knolla, zdaniem którego, projekt jest jedną ze standardowych metod nauczania, jest środkiem, za pomocą którego uczniowie mogą rozwijać niezależność i odpowiedzialność oraz praktykować społeczne i demokratyczne sposoby zachowania (Knoll 1997, s. 59), a także Krystyny Rau i Ewy Zientkiewicz określających metodę projektu „metodą dojrzewania uczniów” (Rau, Zientkiewicz, 2000, s. 65), czy Jolanty Andrzejewskiej uznającej wykorzystanie projektu w pracy z dziećmi z klas I-III za szansę intensyfikacji uczenia się (Andrzejewska 2013).

Należy jednak pamiętać o tym, że specyfika pracy właściwa dla działań okołoprojektowych, nawiązująca do założeń paradygmatów konstruktywistycznych, stanowi niejednokrotnie wyzwanie dla nauczycieli chcących wykorzystać tę metodę w praktyce edukacyjnej.

Aplikując projekt edukacyjny w pracy z dziećmi, nauczyciel otwiera się na samodzielność dziecka podczas uczenia się i zgodnie z założeniami paradygmatu konstruktywistyczno-rozwojowego uznaje, co wypunktowuje Alison Gopnik, że uczniowie mają naturalną ciekawość świata, skłonności badawcze oraz motywację do zadawania pytań, eksperymentowania i rozwiązywania problemów (Gopnik 2010). Stąd też, jak zauważa Dorota Klus-Stańska, nauczyciel zobowiązany jest do tego, by stworzyć warunki do podejmowania przez uczniów samodzielnych czynności badawczych, starając się zapewnić im bogate w materiały, źródła i narzędzia środowisko uczące (Klus-Stańska 2018).

Wykonywanie czynności projektowych jest także okazją, by współdziałać z rówieśnikami i wspólnie poszukiwać rozwiązań problemów, co stanowi nawiązanie do poglądów Lwa Siemionowicza Wygotskiego, przedstawiciela paradygmatów konstruktywistyczno-kulturowych, który za znaczący w procesie uczenia się uznawał partnerski współdziałanie rówieśników (Wygotski 1971).

Respektowanie wspomnianych założeń w praktyce szkolnej wymaga od nauczyciela nie tylko rozległej wiedzy, ale i umiejętności. Organizacja procesu uczenia się, zgodnie z zamysłem J. Andrzejewskiej, w myśl zasady, że wysiłek ucznia w konstruowaniu własnej wiedzy i doskonaleniu umiejętności, ma w szkole łączyć się ze staraniami nauczyciela tak, żeby uczenie się dziecka było przyjemnością (Andrzejewska 2013) – jest wyzwaniem. Stąd, co akcentuje Urszula Kierczak, bywa tak, że organizacja działań projektowych z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym jawi się nauczycielom jako zadanie trudne, któremu towarzyszy niepewność, mnogość pytań i wątpliwości (Kierczak 2012).

Problem i metody badawcze

Czynnikiem mającym wpływ na ograniczenie lęków i obaw nauczycieli, oprócz wiedzy teoretycznej zdobywanej w toku zaznajamiania się z literaturą pedagogiczną, może być posiadanie doświadczeń w zakresie organizacji i przeprowadzenia projektu edukacyjnego w grupie dzieci w wieku wczesnoszkolnym.

Celem badań było poznanie doświadczeń studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej wyniesionych z realizacji projektu edukacyjnego. Biorący udział w badaniu studenci, w roku akademickim 2021/2022 mieli okazję poznania podejścia projektowego, a także opracowania pomysłów dotyczących wdrażania projektu edukacyjnego w klasie. Mogli dzięki temu zdobyć zarówno ramy teoretyczne, jak i praktyczną wiedzę dotyczącą opisywanego zagadnienia. Zwieńczeniem pracy studentów było refleksyjne odniesienie się do organizacji i przeprowadzenia projektu edukacyjnego w grupie dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Pisemne wypowiedzi 18 studentów zostały zebrane oraz uporządkowane przy użyciu programu do opracowywania danych jakościowych QDA Miner. Dane zostały zanonimizowane. Poszczególnym przypadkom nadano imiona, które różnią się od tożsamości studentów biorących udział w badaniu. Analiza zebranych danych została przeprowadzona na podstawie koncepcji warstwowej analizy danych opracowanej przez Marię Szymańską (Szymańska, 2019). Analiza składała się z trzech etapów:

1. wyłonienie atrybutów nauczyciela istotnych przy organizacji i przeprowadzaniu czynności projektowych wraz z dziećmi,
2. ustalenie kategorii – w postaci umiejętności, które zdaniem studentów są przydatne w czasie aplikacji projektu edukacyjnego,
3. ukazanie podejmowanej problematyki badawczej w nowej perspektywie – zwrócenie uwagi na walory projektu edukacyjnego, które skłaniają adeptów do zawodu nauczyciela do rozwijania swoich umiejętności.

Badania przeprowadzono w ramach paradygmatu podmiotowo-partycypacyjnego. W wybranym ujęciu, w myśl przekonania Marii Szymańskiej: „osoba badacza w mniejszym lub większym stopniu podchodzi do procesu badawczego personalnie, z własnym doświadczeniem badawczym i wynikającą z niego refleksją [...] toteż

można także przyjąć, że takie podejście nadaje kształt aksjologiczno-etyczny badanej rzeczywistości” (Szymańska 2018, s. 44).

Ważne jest również to, że przyjęty paradygmat sprzyjał pogłębieniu świadomości podmiotów badania w zakresie autentycznego poznania siebie i badanej rzeczy oraz zachęcał podmioty badania do eksplorowania badanej rzeczywistości (Szymańska 2018). Inspirował podmioty badania do „kreatywnego wykraczania poza status dotychczasowych osiągnięć” (Ostrowska 2009, s. 30), co było możliwe, jak zaznacza M. Szymańska, także dzięki przejawianej przez badacza postawie szacunku wobec współtwórców badania. W kontekście owego paradygmatu, chęć poznania przez badacza przymyślenia adeptów do zawodu nauczyciela dotyczących projektu edukacyjnego, była zorientowana na odkrycie i zrozumienie, które z walorów projektu edukacyjnego motywują adeptów do zawodu nauczyciela do rozwijania umiejętności przydatnych przy organizacji i przeprowadzaniu czynności projektowych wraz z dziećmi.

Wyniki analizy naukowej

Pierwsza warstwa analizy zgodnie z intencją M. Szymańskiej obejmuje „specyfikę pierwotnie zgromadzonego materiału, z którego wyłania się jakiś punkt, który można określić w kategoriach formacyjnych centralnej spójności” (Szymańska 2019, s. 198). Opisywana warstwa wskazuje na konkretny element – atrybut nauczyciela, ważny przy organizacji i przeprowadzaniu czynności projektowych. W przypadku badanych adeptów do zawodu nauczyciela była to:

- analiza posiadanych umiejętności,
- chęć doskonalenia zawodowego,
- dążenie do przełamania rutyny w codziennej pracy.

Wyłonione w wyniku analizy zebranego materiału badawczego, atrybuty nauczyciela korespondują z poglądem U. Kierczak, która zauważa, że „praca metodą projektów rozwija także nauczyciela, jest dla niego wyzwaniem, pobudza go do kreatywnego myślenia, wyzwala z codziennej rutyny, otwiera horyzonty myślowe, wskazuje na nowe, możliwe rozwiązania zwykłych, powszednich problemów. Pokazuje inne sposoby nauczania i przekazywania wiedzy. Przełamuje automatyzm pracy dydaktycznej, burzy utarte ścieżki codziennego szkolnego dnia” (Kierczak 2012, s. 16).

Projekt edukacyjny jest więc w opinii badanych studentów metodą, która pozwala nauczycielowi wiele się nauczyć, zdobyć wiedzę i doświadczenie:

Czego bym się nauczyła? Przede wszystkim byłaby to dla mnie lekcja ucząca mnie bycia bardziej gotową do podjęcia ryzyka w kwestii wyboru treści trudniejszych do zrealizowania, ale także do współpracy z uczniami i bycia niejako ich partnerem w działaniach (przy jednoczesnym zachowaniu aurytetu). Nauczyłabym się również, jak planować ciekawe zajęcia terenowe, jak tworzyć interesujące dla uczniów kąci tematyczne, czy jak towarzyszyć

uczniom w trakcie ich prawie samodzielnego przygotowywania się do ważnego wystąpienia, będącego podsumowaniem projektu. To wszystko wiąże się z umiejętnością zmniejszenia własnej kontroli i bycia bardziej otwartą na te pomysły uczniów, które przecież nierzadko mogą wydawać się bardzo ryzykowne. (Iwona)

Kluczową korzyścią projektu edukacyjnego dla nauczyciela jest doświadczenie, jakie miał on szansę zdobyć dzięki projektowi. Może się ono przejawiać w zdobyciu wiedzy na temat sposobów realizacji poszczególnych etapów projektu, sposobie pracy z uczniami na danym etapie czy realnych możliwości dla przeprowadzenia zaplanowanych czynności. Dzięki projektowi edukacyjnemu nauczyciel zdobywa również cenną wiedzę na temat poszczególnych uczniów – posiadanej przez nich wiedzy, umiejętności, form pracy, w których najlepiej się odnajdują czy obszarów, jakie ich szczególnie zainteresowały i z którymi mogą wiązać swój dalszy rozwój. Ponadto, przeprowadzenie projektu edukacyjnego może stać się dla nauczyciela szansą do zdobycia awansu zawodowego. (Julia)

Praca nad projektem edukacyjnym stwarza wiele sytuacji, w których nauczyciel ma możliwość rozwijać swoje kompetencje zawodowe. Ponadto organizowanie projektu edukacyjnego wiąże się z wyborem tematu, który musi obejmować treści programowe, a zatem wymaga od nauczyciela umiejętności planowania i organizacji pracy w sposób niekonwencjonalny. (Nikola)

Wartym podkreślenia jest więc wartość wiedzy i doświadczenia w działaniach pedagogicznych podejmowanych przez nauczyciela, która ułatwia podejmowanie decyzji i świadome działanie nauczyciela. I tu niezbędna wydaje się być refleksja. Jak twierdzi Henryka Kwiatkowska, „użyteczność wiedzy w działaniu praktycznym nauczyciela bardziej przejawia się w czynnościach intelektualnych (np. w umiejętności dokonywania refleksji nad tym, co robię, sprawności badania własnej praktyki, definiowania sytuacji edukacyjnych, ich rozumieniu, wyjaśnianiu, tłumaczeniu, interpretowaniu) niż w opanowaniu sprawności działania instrumentalnego” (Kwiatkowska 2012, s. 184-185). Stąd mając na uwadze troskę o dobre spełnianie obowiązków wpisanych w rolę zawodową nauczyciela istotne jest to, jak nauczyciel postrzega siebie i rzeczywistość edukacyjno-wychowawczą. Kluczowa jest więc refleksja oparta na przekonaniu, że to co nowe, niezbywalnie będzie towarzyszyć nauczycielowi w jego pracy. Dlatego powinien być gotowy i otwarty na zmiany, a refleksyjność przed działaniem, w trakcie działania i po działaniu należy postrzegać jako doniosłą cechę nauczyciela profesjonalisty (Kaczor 2020).

Z takiej perspektywy sytuacje zmienne, dynamiczne, niestandardowe, które często towarzyszą pracy nad projektem, nie tyle będą odstraszały czy zniechęcały

nauczycieli do działania, co staną się punktem wyjścia do przejawiania innowacyjności w pracy dydaktyczno-wychowawczej, co podkreśla jedna z uczestniczek badania:

Również dla samego nauczyciela projekt edukacyjny może być pewnym sposobem na odejście od rutyny oraz na doskonalenie swojego warsztatu pracy, umiejętności potrzebnych w pracy pedagoga. (Iwona)

W przypadku wykorzystania projektu edukacyjnego w pracy z dziećmi, nauczyciel ma za zadanie stworzyć korzystne warunki dla dziecięcej aktywności badawczej. Nathaniel Gage i David Berliner podkreślają, że uczniowie uczą się najlepiej tego, czego chcą się uczyć, co uznają za potrzebne. Co więcej dzieci najlepiej uczą się w relatywnie przyjaznym środowisku (Gage, Berliner 1992). Natomiast Douglas Barnes definiując uczenie się, zauważa, że „nie będziemy w stanie zrozumieć, czego uczniowie się uczą, jeśli nie uprzytomnimy sobie, że nadają sens nowym wiadomościom, które rzutują na to, co już wiedzą. Uczenie się w klasie najlepiej rozpatrywać jako interakcję, dzięki której to, co uczniowie wynoszą z lekcji, jest po części wspólne, a po części jedyne w swoim rodzaju u każdego z nich” (Barnes 1988, s. 21). Uwzględniając spostrzeżenia cytowanych autorów, nauczyciel musi przygotować się do towarzyszenia dzieciom podczas czynności projektowych. Jego postawa, a także warunki, jakie zapewni małym badaczom, jest bowiem istotnym czynnikiem mającym wpływ na realizację dziecięcych zamierzeń.

W drugim etapie analizy na podstawie interpretacji danych doprowadzono do scalenia danych w kategorie, zaprezentowane w postaci chmury wyrazowej na ryc. 1. Kategorie, które były najczęściej wskazywane przez osoby badane, zostały przedstawione największą czcionką.

planowanie **organizacja pracy** utrzymanie dyscypliny
pokonywanie trudności

Ryc. 1. Umiejętności przydatne nauczycielowi podczas aplikacji projektu edukacyjnego

Opracowanie własne.

Najczęściej wymieniana przez badanych studentów była umiejętność radzenia sobie z trudnościami. Za najpoważniejszą z trudności respondenci uznali bierną postawę rodziców:

Kolejną obawę stanowiła dla nauczyciela ewentualna reakcja rodziców i dzieci na zaproponowany temat. Nauczyciel zakładał, że rodzice w obawie o swoje pociechy będą odmawiać udziału w projekcie. (Kinga)

Trudnością mogłyby okazać się również negatywne bądź bierne postawy rodziców w trakcie realizowania projektu edukacyjnego. Brak zaangażowania i wsparcia opiekunów prawnych uczniów znacząco mogłoby utrudnić zrealizowanie wszystkich punktów z planu m.in. zorganizowanie wycieczki terenowej. (Aleksandra)

Obawy studentów wynikały z przekonania, że w metodzie projektów wsparcie rodziców istotnie wpływa na przebieg całego przedsięwzięcia. Podobnego zdania jest J. Andrzejewska, która podkreśla, że rodzice i środowisko lokalne w znacznym stopniu decydują o jakości projektu edukacyjnego realizowanego przez uczniów (Andrzejewska 2013).

W dalszej kolejności osoby badane wymieniły:

- lęk nauczyciela

Przy realizacji projektu obawiałam się, że dzieci będą niechętnie uczestniczyć w zajęciach organizowanych przez ekspertów. Bałam się, że kultura rosyjska im się nie spodoba i że będą patrzeć na nią stereotypowo. Bałam się także, że dzieci z mniejszymi zdolnościami plastycznymi nie będą chciały wykonać lapbooka. Obawiałam się także, że dzieci nieśmiałe nie będą chciały zadawać pytań i będą się bały rozmawiać z ekspertami. (Gabriela)

Na pewno bałabym się tego, że nie zdążę z dziećmi omówić wszystkich ważnych dla mnie treści, czy że zapomnę o czymś podczas organizacji wizyty eksperta, zajęć terenowych. Lęk powodowałoby też to, że dzieci mogłyby znudzić się tematem po krótkim czasie, nie wiem, czy w odpowiedni sposób umiałabym ich zmotywować do działania. Może być ciężko poradzić sobie z uczniami, którzy będą przeszkadzać, czy z logicznym przebiegiem projektu, a także z samą organizacją działań podczas projektu. (Klaudia)

- prowadzenie dokumentacji projektu

Największym wyzwaniem było dla mnie pamiętanie o dokumentowaniu bieżących aktywności – robienie zdjęć, nagrywanie filmów czy wypowiedzi uczniów nie jest czymś z czego korzystamy na co dzień i łatwo w ferworze pracy czy nowych doświadczeń zapomnieć o włączeniu odpowiedniego rejestratora lub stracić szansę na uchwycenie czegoś co zaistnieje pod wpływem chwili. W bieżącej pracy nauczyciela bardzo ważne są kwestie z dokumentowaniem pracy i osiągnięć uczniów, jednak podczas pracy metodą projektu przybiera to szczególną i dość wymagającą formę. (Magdalena)

- nadmiar obowiązków

Trudnym aspektem byłyby także nadmiar obowiązków związany z bieżącymi sprawami związanymi z codzienną pracą, która w połączeniu z projektem mogłaby okazać się zajmująca większość mojego wolnego czasu. Gdybym znalazła odpowiednie osoby (rodziców czy nauczycieli) chcących zaangażować się w projekt i przejąć część obowiązków, byłby on z pewnością łatwiejszy do przeprowadzenia. (Paulina)

Wśród umiejętności przydatnych podczas wykorzystania projektu edukacyjnego w pracy z dziećmi, respondenci wskazali także:

- umiejętność organizacji pracy, pozwalającą zorganizować projekt w sposób atrakcyjny dla dzieci i zapewnić spójność poszczególnych etapów projektu, jak podkreśliła jedna z uczestniczek badania:

Największym wyzwaniem było wymyślenie ciekawego tematu, który nie byłby za trudny dla dzieci. Trzeba było tak dobrać metody, formy, gości, wycieczki, aby zainteresowały one dzieci i wciągnęły je w świat zimy. Trzeba było tak dostosować język i informacje, aby dzieci wiedziały, o czym jest mowa w projekcie. Najgorszym wyzwaniem było to, aby wszystkie działania były przemyślane i łączyły się w jedno. Bardzo starałam się dobrać treści tak, aby dzieci po projekcie wyszły z pełną wiedzą. (Maria)

- umiejętność planowania, dotyczącą poszczególnych aktywności mających miejsce w czasie prac projektowych i związaną z nią umiejętność przewidywania konsekwencji planowanych działań,
- umiejętność utrzymania dyscypliny, której przydatność obrazuje wspomnienie jednej z respondentek:

Podczas projektu nauczyciel najbardziej zmagał się z nadmierną aktywnością grupy, która stanowiła bardzo żywy i energiczny zespół. Podkreślić należy, że pomimo chętnego uczestnictwa w zajęciach, dzieci przekrzykiwały się nawzajem chcąc jak najszybciej zabrać głos, w omawianych kwestiach. (Martyna).

Wskazane przez osoby badane umiejętności, były przez nie postrzegane jako niezbędne do wykonywania obowiązków zawodowych z sukcesem. Dlatego, jak zauważa Agnieszka Kaczor, „nauczyciele rozpoczynający pracę powinni nie tylko mieć świadomość, że umiejętności te będą im potrzebne do podejmowania działań w codziennej pracy, lecz także mieć za sobą doświadczenie w ramach, którego mogli rozwinąć wskazane umiejętności lub choćby zaobserwować w praktyce jak inni nauczyciele posługują się nimi” (Kaczor 2021, s. 130).

Jak pisze M. Szymańska „na podstawie pierwszej i drugiej warstwy analizy kształtuje się trzecia jej warstwa, która holistycznie traktuje zebrany materiał i integruje go w nowej perspektywie postrzegania podejmowanej tematyki badawczej i przedmiotu badań” (Szymańska 2019, s. 198). Dlatego też trzeci etap analizy koncentrował się wokół odpowiedzi na pytanie: jakie walory projektu edukacyjnego skłaniają adeptów do zawodu nauczyciela do rozwijania swoich umiejętności? Pytanie to klaryfikowało się w trakcie prowadzonego badania.

Jak ustalono, badanych studentów do pracy nad sobą motywuje przede wszystkim to, co z perspektywy dzieci można traktować jako korzyść wynikającą z udziału w pracach projektowych. Respondenci są gotowi doskonalić własne umiejętności potrzebne podczas aplikacji projektu edukacyjnego w klasach I-III, przez wzgląd na samodzielne dochodzenie do wiedzy, rozbudzanie ciekawości oraz doskonalenie umiejętności (m.in. słuchania, wypowiedania się, klasyfikowania, stawiania i weryfikacji hipotez, obserwacji, twórczego myślenia, poszukiwania informacji,

współpracy, planowania), które dzięki uczestnictwu w działaniach projektowych stają się udziałem dzieci.

Dostrzeżone przez osoby badane walory projektu edukacyjnego stanowią uzupełnienie dla zalet projektu opisanych przez J. Andrzejewską, która udział w projekcie edukacyjnym traktuje także jako okazję, by formułować wnioski i uogólnienia, abstrahować, uczyć się dociekliwości, cierpliwości i dokładności oraz przekraczać granice społeczne i kulturowe (Andrzejewska 2013). Jednym z walorów metody projektów jest także akcentowane przez Bożenę Potocką rozwijanie u dzieci umiejętności przynależnych do trzech sfer rozwojowych: sfery poznawczej (umiejętność kreatywnego myślenia, umiejętność doboru i selekcji zdobytych informacji) sfery emocjonalno-motywacyjnej (umiejętność radzenia sobie z trudnościami) i sfery działaniowej (umiejętność podejmowania decyzji, umiejętność działania w nowych dla ucznia sytuacjach) (Potocka 2002).

Motywatorem dla rozwijania własnych umiejętności są też dostrzegane przez badanych studentów korzyści dla rozwoju placówki:

Projekt edukacyjny wzmaga podejmowanie inicjatywy przez dzieci z ich własnej woli. To przekłada się na osiągnięcia całej szkoły, gdyż dzieci chętniej biorą udział w konkursach ogólnopolskich. Mają możliwość także odkryć swoje pasje i rozszerzyć zainteresowania, które mogą później rozwijać na dodatkowych zajęciach prowadzonych przez nauczyciela (kółka zainteresowań). (Wiktoria)

Dodatkowo pozytywne wrażenia uczniów uczestniczących w projektach oraz zdobyta wiedza przez uczniów mogą pozytywnie wpłynąć na opinie rodziców na temat stosowanych metod nauczania w danej placówce, jednocześnie korzystnie wpłynąć na renomę szkoły w środowisku lokalnym i ogólnopolskim. (Nikoła)

a także możliwość głębszego poznania dzieci oraz budowania jakościowo lepszych relacji nauczyciel-uczeń. Do zalet metody projektów bez wątpienia można również zaliczyć wymienianą przez J. Andrzejewską sposobność do tworzenia wspólnoty uczących się (Andrzejewska 2013), w której duch badawczy rozwija się opierając się o zasady poszanowania, zrozumienia, negocjacji i wspólnego gromadzenia doświadczeń. Są to filary, które w opinii badanych studentów znacząco wpływają na polepszenie wzajemnych relacji między nauczycielem a uczniami.

Zakończenie

Mając na uwadze przekonanie Henryki Kwiatkowskiej, że „jeśli kształcimy bez szczególnej refleksji jak działać, to umiejętność działania nie przyjdzie sama” (Kwiatkowska 2012, s. 184), podjęte badania ukazują jak, już na etapie studiów, można wydobywać czynnik refleksyjnego dociekania oraz pogłębiania wiedzy i umiejętności u studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Uczestniczący w badaniach studenci mieli możliwość zastanowienia się nad warunkami organizacyjnymi, jakie towarzyszą aplikacji projektu edukacyjnego w klasach I-III. Swoje przemyślenia budowali, mając znajomość literatury przedmiotu oraz wzajemne dzielenie się wiedzą i pomysłami. Zdobyte w ten sposób doświadczenie przyczyniło się do udoskonalenia umiejętności studentów biorących udział w badaniu, a także pozwoliło na wypracowanie wielu przykładów dobrych praktyk, mogących mieć zastosowanie w czasie działań projektowych.

Jak twierdzi Bogusława Dorota Gołębnik „koncepcja refleksyjnej praktyki wydaje się być warta promocji w polskiej szkole. Choć podejście to trudno uznać dziś za awangardowe [...] to takie cechy jak: akcentowanie unikatowości każdej sytuacji, wskazywanie na konieczność integrowania w działaniu zarówno wiedzy formalnej, jak i praktycznej, traktowanie odpowiedzialności moralnej jako immanentnego składnika kompetencji, zrewolucjonizowały myślenie o nauczaniu i przyczyniły się do opracowania alternatywnych wobec dominującego przez lata, techniczno-racjonalnego modelu, edukacji nauczycieli” (Gołębnik 2002, s. 11). Opisywana postawa, wymaga od nauczyciela zaangażowania i otwartości na nowe rozwiązania oraz chęci podejmowania prób wprowadzenia własnych pomysłów do praktyki edukacyjnej. Stanowi więc płaszczyznę dla realizacji w praktyce szkolnej idei głoszonych przez Helen Parkhurst, amerykańską nauczycielkę, która była przekonana, że doświadczenie jest najlepszym i właściwie jedynym prawdziwym nauczycielem (Klus-Stańska 2018, s. 113). Jest również jednym z przejawów twórczości pedagogicznej nauczyciela. Jak pisze Marzena Magda Adamowicz, twórczość ta „wynika z myślenia heurystycznego i obejmuje skłonność podmiotu do oryginalnego rozwiązywania problemów dywergencyjnych o charakterze dydaktyczno-wychowawczym, czego efektem są wytwory nowe, społecznie niepowtarzalne, oryginalne” (Adamowicz 2015, s.52).

Jak wykazano, na podstawie analizy zgromadzonych danych, refleksyjne odniesienie się do organizacji i przeprowadzenia projektu edukacyjnego w grupie dzieci w wieku wczesnoszkolnym, uświadomiło badanym studentom liczne walory projektu edukacyjnego. Ustalono, że świadomość korzyści, jakie dzięki uczestnictwu w działaniach projektowych osiągają dzieci, dostrzeganie korzyści dla rozwoju placówki oraz identyfikowanie atmosfery towarzyszącej działaniom projektowym, jako czynnika sprzyjającego głębszemu poznaniu dzieci, a co za tym idzie także budowaniu pozytywnych relacji na linii nauczyciel-uczeń, silnie motywuje adeptów do zawodu nauczyciela do rozwijania umiejętności przydatnych przy organizacji i przeprowadzaniu czynności projektowych wraz z dziećmi. Zdobyta tą drogą wiedza i umiejętności mają znaczenie dla rozwijania siebie w roli zawodowej, gdyż jak zauważa Anna Sajdak odnoszą się bezpośrednio do doświadczenia jednostki, służą rozwojowi jej świadomości, a także pogłębianiu wiedzy o sobie samej (Sajdak 2013). Stąd stwarzanie przyszłym nauczycielom warunków sprzyjających refleksyjnemu odniesieniu się do poznawanych w czasie studiów treści kształcenia, można traktować jako przykład dobrych praktyk w akademickim kształceniu nauczycieli.

Bibliografia

- Adamowicz M.M. (2015). *Efektywność dydaktyczna twórczego pedagogicznie nauczyciela*. W: Malinowska J., Jezierska-Wiejak E. (red.). *Dziecko w sytuacjach uczenia się. Stan i perspektywy badań*. Wrocław: Atut.
- Andrzejewska J. (2013). *Metoda projektów szansa intensyfikacji uczenia się uczniów z klas I-III*. „Roczniki Pedagogiczne”, tom 5(41), nr 2, s. 185-211.
- Barnes D. (1988). *Nauczyciel i uczniowie. Od porozumiewania się do kształcenia*. tłum. J. Radzicki, Warszawa: WSiP.
- Gage N., Berliner D. (1992). *Educational Psychology*. (wyd.5) Boston: Houghton, Mifflin.
- Gołębiak B.D. (2002). *Refleksyjny nauczyciel w zmieniającej się szkole*. W: Gołębiak B.D. (red.). *Uczenie metodą projektów*. Warszawa: WSiP.
- Gopnik A. (2010). *Dziecko filozofem. Co dziecięce umysły mówią nam o prawdzie, miłości oraz sensie życia*. tłum. M. Trzcinińska. Warszawa: Prószyński Media.
- Helm J.H., Katz L.G. (2003). *Mali badacze. Metoda projektu w edukacji elementarnej*. Warszawa: Wydawnictwa CODN.
- Kaczor A. (2020). *Nauczyciel stażysta wobec wymagań wynikających z procedury awansu zawodowego nauczycieli*. „Szkola-Zawod-Praca”, nr 20, s. 70-83.
- Kaczor A. (2021). *Paradygmaty w kształceniu i doskonaleniu zawodowym nauczycieli*. „Społeczeństwo. Edukacja. Język”, tom 14/1, s. 125-134.
- Kierczak U. (2012). *Metoda projektów w pracy nauczyciela wychowania fizycznego. Praktyczny przewodnik*. Kraków: Impuls.
- Klus-Stańska D. (2018). *Paradygmaty dydaktyki. Myśleć teorią o praktyce*. Warszawa: PWN.
- Koll M. (1997). *The Project Method: Its Vocational Education Origin and International Development*. „Journal of Industrial Teacher Education”, nr 3(34), s. 59-80. dostępny na: <https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JITE/v34n3/Knoll.html> (dostęp 7.07.2022)
- Kwiatkowska H. (2012). *Teoriopoznawcze implikacje związku z praktyką w kształceniu akademickim nauczycieli*. W: Gołębiak B.D., Kwiatkowska H. (red.). *Nauczyciele. Programowe (nie)przygotowanie*. Wrocław: WN DSW.
- Ostrowska U. (2009). *Idea podmiotu i podmiotowości w edukacji z perspektywy aksjologicznej*. W: Niemiec J., Popławska A. (red.). *Podmiotowość we współczesnej edukacji. Oglądy, intencje, realia*. Białystok: Wydawnictwo Prymat.
- Potocka B., Nowak L. (2002). *Projekty edukacyjne. Poradnik dla nauczycieli*. Kielce: Zakład Wydawniczy SFS.
- Rau K., Ziętkiewicz E. (2000). *Jak aktywizować uczniów*, Poznań: Oficyna wydawnicza G&P.
- Sajdak A. (2013). *Paradygmaty kształcenia studentów i wspierania rozwoju nauczycieli akademickich. Teoretyczne podstawy dydaktyki akademickiej*. Kraków: Impuls.
- Szymańska M. (2018). *Badania w działaniu*. W: Ciechowska M., Szymańska M. (red.), *Wybrane metody jakościowe w badaniach pedagogicznych*. Kraków: Wydawnictwo Akademii Ignatianum.
- Szymańska M. (2019). *Portfolio w kształceniu nauczycieli*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum.

- Szymański M.S. (2010). *O metodzie projektów. Z historii, teorii i praktyki pewnej metody kształcenia*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie ŻAK.
- Wygotski L.S. (1971). *Wybrane prace psychologiczne*. Warszawa: PWN.